

Sınıf Öğretmen Adaylarının Kalıtsal Benzerlik ve Farklılıklarla İlgili Argümanları

Sinan ERTEN *

Öz

Bu araştırma, Ankara'daki bir Devlet üniversitesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin, çevrenin korunmasına yönelik ilgilerinin derecesi ve bu ilgilerinin nereden kaynaklandığı, ilgilerinin oluşmasında kimlerin, hangi derslerin ve özellikle üniversitedeki öğretim üyelerinin ne kadar etkili olduğu ele alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin ilgi ve ilgilerinin kimin ve neyin nasıl etkisiyle oluştuğunu ölçen Çevre İlgi Ölçeği kullanılmıştır. Çevrenin korunmasına yönelik ilgilerin oluşmasında rolü olan uyarıcı faktörlerin neler olduğu ortaya konmuş ve bu ilgilerin oluşmasındaki rolleri araştırılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlardan ilk üç sırayı oluşturan uyarıcı faktörler ; "Doğanın veya çevrenin bozulmasının öğrencilere verdiği rahatsızlık, Çevre sorunlarının yaşadığımız dünyayı çirkinleştirmesi ve Çevreye karşı öğrencilerin duyduğu sorumluluk" tur. Öğrenciler, çevreyi koruma nedenlerinin başında yukarıdaki üç faktörü önemli bulmuşlardır. Araştırma bulguları doğrultusunda, çevrenin korunması konusunda öğrencilerin ilgilerini artırmak için neler yapılması gerektiği ve ortaya çıkan bulguların okullara ve derslere transfer edilebilmesi ile ilgili somut öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *İlgi, Çevrenin Korunması, Çevreye Olan İlgiler ve Uyarıcı Faktörler.*

University Students' Interests towards Environmental Issues and Their Origins

Abstract

This study handled out the state university students' degree of concerns about the protection of the environment, the sources of concerns and factors that affect their concerns such as the people, courses and specially instructors in the universities. The scale which measures the sources of concerns about environment was used in this study. The stimulated factors which has a role in construction of concerns about environment were indicated and the roles which affect the concerns were investigated in this study. The factors which were ordered in sequence the third were identified as "Inconvenience of students about the nature and environment pollution", "deformation of the world in terms of environmental problems" and "responsibility of students about environment". Concrete suggestions about increasing the concern level of students about environment protection and their transfer process to schools and courses were developed and presented in terms of findings.

Keywords: *Interest, environment protection, concerns and stimulated factors about environment.*

Giriş

Hepimizin de bildiği gibi son yıllarda dünyanın çeşitli yerlerinde sel baskınları, aşırı kuraklık, şiddetli rüzgârlar ve öldürücü yaz sıcakları gibi doğal afetler görülmekte ve sayılarla ifade edilemeyecek kadar mal ve can kaybı

oluşmaktadır. Bunlar insanlığın karşılaştığı sürpriz gelişmeler değildir. Bunlar yıllardan beri bilim insanlarınca dile getirilen fakat daha çok refah ve kazanma hırsıyla görmezlikten gelinen acı gerçekle insanlığın karşılaşmasıdır.

* Doç. Dr. H.Ü. Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Fen Bilgisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi,
e-posta: serten@hacettepe.edu.tr

Eğer çevrenin korunması konusundaki duyarsızlık böyle devam edecek olursa büyük bir olasılıkla insanlık daha birçok felaketle karşılaşacaktır.

Tüm bunların temelinde saniyeleşme ile birlikte insanoğlunun doğayı yağmalaması, doğayı kendi çıkarları doğrultusunda acımasızca kullanması yatmaktadır. Bunun sonucunda da hem bizim hem de gelecek nesillerimizin ve diğer canlıların yaşamlarını tehdit eden birçok çevre sorunu karsımıza çıkmaktadır. Erten, 2006, 2008).

Bu kötü gidişatı insanlık dur diyebilir mi, bunun için öncelikle neler yapılmalıdır? gibi sorulara cevap olarak ta çevre eğitimi yoluyla çocuklar ve gençlerde çevrenin korunmasına yönelik ilgileri arttırmak olacaktır. Bir kişinin bir şeye yönelik ilgisi ne kadar yüksek ise bu ilginin de pozitif tutumların oluşmasına o derece etki edecektir. Bunların sonucunda da çevre bilincine sahip bireyler oluşacaktır (Erte,2005).

İlgi, günlük hayatımızda en sık karşılaştığımız kavramlardan biri olmasına karşın çeşitli alanlarda farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Örneğin; "hangi siyasi partiye ilgi duyuyorsun, bu ürün ile ilgileniyor musun, hangi mesleğe ilgin var, hangi derse ilgi duyuyorsun, ilgi duyduğun takım hangisi veya şu kıza ya da şu erkeğe ilgi duyuyorum" gibi.

İlgi, belli bir olaya, nesneye veya düşünceye olan eğilim, duyulan merak, verilen önem, duyulan yakınlık, hoşlanma ve onlarla meşgul olmaktır (TDK Sözlüğü, 1988). Bununla birlikte literatürde çok çeşitli tanımlara rastlamak da mümkündür. Bilim insanları tarafından ilgi, ilgi duyma ve ilgilenmek diye iki boyutta ele alınmaktadır. İlgi duymak, pasif bir durum olarak, düşünsel faaliyet olarak değerlendirilirken, ilgilenmek genel ilgilenmek ve özel ilgilenmek olarak ortaya konulmaktadır. Genel anlamdaki ilgilenme belli nesnelere, olaylara ve düşüncelere olan pozitif yönelimlerdir. Özel ilgilenme ise belli bir şeyle birebir meşgul olma, onun için zaman ve para ayırmadır. Örneğin hobiler, en çok sevilen dersler, hayvan besleme, bitkilerle ilgilenme gibi meşguliyetler sayılabilir (Todt, 1990; Krapp, 1998).

Prenzel, Krapp ve Schiefele'in (1986) ortaya koydukları "Pedagojik İlgi Teorisi"nde ilgiyi, kişi ile ilgi duyulan nesne ve canlı arasındaki

ilişki olarak açıklamışlardır. Krapp (1998) ise, "Birey-İlgi Duyulan Obje Teorisi"ni ortaya atarak ilgiyi, kişinin ilgi duyulan nesne ve canlı arasında geçen yaşantıları olarak ele alıyor. Bu durum kişinin ilgi duyduğu obje hakkındaki bilgileri derinlemesine öğrenmesine neden olur. İlginin, kişinin gelişmesinde ve kişinin geleceğini plânlamasında büyük bir önemi vardır.

İlginin tüm boyutlarını ele almak bu çalışmanın amaçlarından olmadığı için, bu çalışmada ilginin eğitimdeki özellikle de çevre bilincinin oluşmasındaki önemi üzerinde durulacaktır.

Yapılan literatür taramasında ülkemizde ilgi alanında yapılmış çok fazla yayına ulaşılamamıştır. Bu alandaki en önemli çalışmalardan biri Erten'in (2008) yapmış olduğu "İlk ve ortaöğretim öğrencilerinin insan biyolojisi konularına yönelik ilgileri" başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmada 5.sınıf ile 10. sınıf arasındaki öğrencilerin "İnsan vücuduna ve organlarına" ve "İnsanın beslenmesi ve sağlığı" konularındaki ilgileri araştırılmıştır. Ayrıca ortaya çıkan bu ilgilere neyin ve kimin nasıl etkisi olduğu ortaya konmuştur. Araştırmanın bulgularına göre; 5. sınıftan 10. sınıfa kadar öğrencilerin biyolojinin çeşitli konularına olan ilgilerinde bir azalma olduğu, bu azalmanın en çok olduğu sınıfın ise 9. sınıf olduğu ortaya konmuştur. Erten (2008) araştırmasında öğrencilerdeki bu ilginin azalmasının sebeplerini de ortaya koymuştur. Bunun yanında öğrencilerdeki biyoloji konularına olan ilgilere neyin ve kimin etkisinin olduğunu ortaya çıkararak öğretim programları hazırlanırken bunların göz önüne alınmasını önermiştir.

Öğrencilerin herhangi bir derse veya konuya yönelik ilgilerini ortaya koymak, öğrencilerin o konuya veya o derse olan ilgilerin derecesini ortaya çıkardığı gibi öğrencilerin ilgilerinin neden az olduğunu veya ilgilerinin oluşmasında veya oluşmamasında neyin ve kimin etkisinin olduğunu ortaya çıkarma açısından önemlidir.

Öğrencilerin herhangi bir derse veya konuya ilgilerinin yüksek olması veya düşük olması o dersi öğrenmek isteklerini veya öğrenmek istememelerini doğrudan etkileyecektir. Bu da, eğitimin tanımındaki "istendik davranışların oluşmasını" engelleyecektir.

Çevre Bilincinin oluşması için önemli olan bütün derslerde branşı ne olursa olsun tüm öğretmenler tarafından ilginin artırılmasıdır. Eğer öğrenciler gerçek objelerle ilişki kurarlarsa yani doğrudan kendileri gerçek objelerle çalışabiliyorlarsa ve bu tür çalışmalar destekleniyorsa o zaman o konuya ilgi duymakta, motive olabilmekte ve konuyu merak etmektedirler.

Çalışmanın Amacı

Öğrencilere çevre bilincinin kazandırılmasında ve çevre eğitiminin plânlanmasında diğer faktörlerin yanında öğrencilerin ilgilerinin de göz önünde tutulması gereklidir. Eğer öğrencilerin herhangi bir derse ilgileri varsa bu güçlü bir öğrenme isteğini (motivasyonunu) harekete geçirir. Bundan dolayı ilginin artırılması, eğitimin amaçlarından en önemlisi konumundadır. Çevre bilincine sahip bireyler yetiştirebilmek için, çevrenin korunmasına yönelik ilgilerinin değişim ve oluşumları hakkında detaylı bilgilere gereksinim olacaktır.

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin çevrenin korunmasına yönelik ilgilerinin durumunu ortaya çıkarmak ve söz konusu ilgilerinin oluşmasında neyin ve kimin etkisinin olduğunun ortaya konması çok önemlidir.

Bununla birlikte; çevrenin korunmasına yönelik ilgilerin derecesini, bu ilgilerin kaynaklarının neler olduğunu, cinsiyete bağlı olarak nasıl değiştiğini ortaya koymak bu çalışmanın amaçları arasındadır.

Yöntem

Verilerin Toplanması

Bu çalışma, Ankara'da Hacettepe Üniversitesi'nin farklı bölümlerinde okuyan öğrenciler ile yapılmıştır. Uygulanan ölçekler gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. Çünkü ölçek çeşitli derslerin başında ancak ölçek uygulanmasına izin veren ders hocaların dersinde gönüllü öğrencilerle yapılmıştır. Ölçek 870 öğrenciye bizzat araştırmacı tarafından yaklaşık bir ay içerisinde uygulanmış fakat toplanan Ölçeklerden 120 tanesi eksik veya güvenilir bulunmadığından dolayı analize alınmamıştır. Öğrencilere, ölçekleri doldurmaya başlamadan önce nasıl dolduracakları ve ölçekteki soruları okumadan işaretlememeleri konusunda araştırmacı tarafından kısaca açıklama yapılmıştır. Öğrencilerin cinsiyete göre yüzde dağılımı Tablo-1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre dağılımı (n=750)

Öğrenci	Kız öğrenciler (n)	Yüzdeleri	Erkek öğrenciler (n)	Yüzdeleri
Sayıları	453	60.4	297	39.6

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, Finke ve Erten (Finke,1998) tarafından eş zamanlı olarak hem Alman hem Türk öğrenciler için geliştirilen Çevre İlgisi Ölçeği kullanılmıştır. Faktör analizi yapılmış, genel dağılıma bakılmıştır (bkz. Finke,1998). Ölçek iki kısımdan oluşmaktadır. Ölçeğin birinci kısmı öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, sınıf düzeyi) , ikinci kısmı ise öğrencilerde çevrenin korunmasına yönelik ilgileri ortaya koyduktan sonra bu ilgilerin ortaya çıkmasında neyin, kimin, nasıl ve ne derece etkisinin olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır.

Ölçekte içeriğin farklı olmaması için önce ölçeğin Almanca'dan Türkçe'ye, Türkçe'den

Almanca'ya hem Almanca'ya hem de Türkçe'ye hâkim iki kişi tarafından çevirisi yapılarak kontrolü yapılmıştır. Ölçeğin Türk deneklere uygunluğu bir ön araştırma ile denenmiş ve bir problemle karşılaşılmamıştır. Ölçek, likert (1932) tipinde ve 5 ölçeklidir. Bu ölçekler; "Hiç Öğrenmek İstemem", "Öğrenmek İstemem", "Olsa Da Olur Olmasa Da", "Öğrenmek İsterim" ve "Çok Öğrenmek İsterim" gibi ifadelerden oluşmuştur (Bkz. EK. Ölçek). Bunlara 1'den 5'e kadar değer verilmiştir. Bu çalışma için Ölçeğin Cronbach a (Alpha) (Güvenilirlik katsayısı) hesaplamaları yapılmış olup, a değerlerinden de görüleceği gibi Ölçeğin güvenilirliği oldukça yüksektir. Çevre yönelik ilgilere ait

ölçeğin a katsayısı 0.95'tir".

Ölçekte:

1. Çevre ve doğayı koruma ile ilgili ilgi maddeleri
2. Çevre ve doğayı korumaya neden olan uyarıcı faktörler içeren maddeleri kapsamaktadır.

Verilerin Analizi

Çalışma SPSS programına girilmiş ve cinsiyet değişkeninin etkisi araştırılmıştır. Bunun için de bağımsız örneklem için t testi analizi yapılmıştır. Öğrencilerin çevreye yönelik ilgileri üzerine cinsiyet değişimine etkisi araştırılmıştır. Parametrik test varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığını belirlemek için dağılımın normalliğine ve varyansların homojenliğine bakılmıştır. Dağılımın normal ve varyanslarının homojen olduğu görüldüğü için parametrik testlerden t-testi kullanılmıştır.

Çevrenin korunmasına yönelik ilgilerin oluşmasında kimin, neyin, nasıl ve ne derece etkisinin olduğunu ortaya çıkarmak için, ölçekte yer alan maddelere öğrencilerin verdikleri cevapların genel ortalaması ve cinsiyete bağlı ortalama farkları incelenmiş ve en yüksek ortalamadan en düşüğe doğru sıralanarak ilgilerin oluşmasında en etkili uyarıcı faktörlerin neler olduğu belirlenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Çevrenin Korunmasına Yönelik İlginin Cinsiyete Bağlı Olarak Değişmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevrenin korunmasına yönelik ilgilerinin ortalaması, hem erkek hem de kız öğrencilerde oldukça yüksektir. Öğrencilerin ilgileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t_{(748)}=8.59$, $p<0.05$). Kız öğrencilerin çevrenin korunmasına yönelik ilgileri ($X=202$), erkek öğrencilerin ilgilerinden ($X=188.38$) daha yüksektir.

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin çevreye karşı olan ilgilerinin cinsiyete göre t testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Kız	453	202	20.96	748	8.59	0.00
Erkek	297	188.38	21.61			

Bu sonuç, daha önceden yapılmış olan ulusal ve uluslararası çevreye yönelik tutum araştırmalarının sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir (Finke, 1998; Erten, 2012). Öğrencilerde çevrenin ve doğanın

korunmasına yönelik ilgilerin oluşmasında rol oynayan uyarıcı faktörlerin tespiti için de ölçeğin ikinci kısmı uygulanmıştır.

Çevrenin Korunması Konusundaki Uyarıcı Faktörlerin Sonuçlar ve Yorumları

Tablo 3. Çevrenin ve doğanın korunmasına yönelik ilgilerin oluşmasında rol oynayan uyarıcı faktörlerin etkinliği

Kız ve Erkek öğrenciler N=750	<i>Tabiatı ve çevreyi korumaya karşı sende oluşan ilgide neyin ve kimin nasıl etkisi olduysa onu işaretleyin:</i>	Kız öğrenciler (n = 453)	Erkek öğrenciler (n = 297)
Ortalamalara göre sıralama		Ortalamalara göre sıralama	Ortalamalara göre sıralama
1. 4,21	Doğanın veya çevrenin bozulmasının bende verdiği rahatsızlığın	4,4±0,7	3,9±0,9
2. 4,15	Çevre sorunlarının yasadığımız dünyayı çirkinleştirmesinin..	4,3±0,7	3,9±1,0
3. 3,97	Çevreye karşı duyduğum sorumluluğun.....	4,1±0,8	3,8±0,9
4. 3,71	Gelecekte olan endişelerimin.....	4,0±1,1	3,2±1,3
5. 3,58	Televizyon yayınlarının.....	3,6±0,8	3,5±0,8
6. 3,54	Bitki ve hayvanlara karşı olan ilgimin ve sevgimin.....	3,6±1,3	3,5±1,2
7. 3,50	Bu konudaki televizyon, radyo ve gazetelerdeki haberlerin.....	3,6±0,8	3,3±0,9
8. 3,17	Okumuş olduğum kitapların veya dergilerin.....	3,3±0,9	2,9±1,1
9. 3,14	İlk ve ortaöğretimdeki biyoloji, fen bilgisi ve çevre dersi gibi derslerin.....	3,3±1,3	3,0±1,2
10. 3,09	Doğada edindiğim yaşantılarımın	3,3±1,1	2,8±1,1
11. 2,97	Bu konularda getirilen yasaklamaların.....	3,1±1,0	2,8±1,0
12. 2,97	İlköğretim ve ortaöğretimdeki öğretmenlerimin.....	3,0±1,3	2,9±1,2
13. 2,81	Doğayı veya çevreyi koruma gruplarının	2,9±0,9	2,6±0,9
14. 2,81	Çevreye karşı verilen zararların önlenmesi için yapılan gösterilerin	3,1±1,1	2,4±1,2
15. 2,74	Tanıdık veya arkadaşlarla yapılan sohbetlerin.....	2,8±1,1	2,6±1,0
16. 2,68	Ailem ile yaptığım sohbetlerin.....	2,9±1,0	2,3±1,2
17. 2,56	Ailemin bu konudaki çalışmalarının.....	2,7±0,9	2,3±1,1
18. 2,43	Üniversitedeki hocalarımla.....	2,4±1,0	2,5±1,1
19. 2,41	Bu konularda hassas olan kardeşlerimin.....	2,5±1,3	2,2±1,3
20. 2,40	Koruma altında bulunan bir alana yapılan gezinin.....	2,5±1,4	2,2±1,3
21. 2,39	Arkadaş veya tanıdıklarımın bu konulardaki çalışmalarının.....	2,5±1,1	2,3±1,0
22. 2,22	Üniversitedeki derslerimin.....	2,3±1,0	2,1±1,2
23. 2,21	Çevreye zararlı olan hobilerimin.....	2,3±1,2	2,0±1,2
24. 1,99	Bu konularda hazırlamış olduğum bir ödevin.....	2,0±1,1	1,9±1,2
25. 1,82	Ziraatçılıkla uğraşmıyor olmamızın veya çiftliğimizin olmasının	1,9±1,3	1,7±1,2
26. 1,75	Doğayı veya çevreyi koruma grubunda yer almamın.....	1,8±1,2	1,7±1,1

Erkek ve kız öğrenciler tarafından çevre ve tabiatın korunmasına yönelik ilginin en önemli faktörlerinden birisi “Doğanın veya çevrenin bozulmasının kendilerinde verdiği rahatsızlık” olarak görülmesidir. Yaklaşık aynı derecede öneme sahip 2. faktör ise “Çevre sorunlarının yaşadıkları dünyayı çirkinleştirmesi” olarak görülmektedir. Çevreyi bu şekilde görmek istememeleri, onların bu konuya olan ilgilerini artırmaktadır. Erkek ve kız öğrencilerin çevreye karşı olan ilgilerinin oluşmasında 3. sırada ise “Çevreye karşı duydukları sorumluluğu” görmektedirler. Çevreye karşı oluşan ilgilerinin altında yatan önemli faktörlerden bir diğeri de 4. sıradaki “Gelecekte olan endişeleri” olmuştur.

İlköğretim öğrencilerinin çevreyi korumaya yönelik ilgilerinin (Erten, 2015) sonuçlarında da üniversite öğrencilerin sonuçlarında olduğu gibi söz konusu ilk 4 uyarıcı faktörler yer almaktadır. Ancak ilköğretim öğrencileri kendilerinde oluşan çevrenin korunması konusundaki ilgilerden en önemlisi olarak “Çevreye karşı duydukları sorumluluk” olarak ortaya koyarken üniversite öğrencilerinde bu madde tablodan da görüleceği gibi 3. sırada yer almıştır.

Üniversite öğrencilerinin çevrenin veya tabiatının korunmasına karşı sahip oldukları ilgilerin kaynağı olarak yukarıdaki ilk 4 önermeyi çok önemli buldukları için ilk dört sıraya almışlardır. Bu önermelerin içeriğine baktığımızda bireyin sağlığı, bireyin estetik açıdan rahatsızlığı, çevre sorunlarından dolayı duyduğu gelecek endişesi ve çevrenin korunmasına yönelik duyduğu sorumluluklardır.

Tabiat veya çevrenin bozulmasının öğrencilerde verdiği rahatsızlığın ve aynı şekilde öğrencilerin gelecekte olan endişelerinin, çevreye yönelik ilgilerinin arkasında yatan faktörlerden olması, kendi sağlıklarının bozulacağı endişesi, hastalanmaktan korkma ve hastalıklardan korunma duyguları çevreye yönelik ilgiyi artırmaktadır. Martens ve Rost’a göre (1998), “çevre sorunlarının birey tarafından risk olarak algılanması ve tehdit olarak görülmesi çevreye yararlı davranışları motive etmektedir”. Ama bu korkuların üstesinden gelmede çocuk ve gençler yalnız bırakılmamalıdır (Petri, 1993).

6. derecede önemli uyarıcı faktör ise bitkilerin bakımı ve hayvanların beslenmesi ve onlara karşı duyulan sevgi ifade edilmiştir. Bu sonuç, Berck ve Klee’nin (1992) yaptıkları araştırmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Berck ve Klee, bitki ve hayvanlarla ilgilenmenin doğa ve çevreyi korumaya karşı ilgilerin oluşmasında önemli bir rol oynadığını ortaya koymuşlardır. Berck ve Klee’nin (1992) araştırmasında ilk sırayı alan “Doğada edindiğim yaşantılarımın” bu çalışmada 10. sırada yer almaktadır. Bunun sebebi de bu çalışmada yer alanların gençler olması ve doğal alanlardan uzak, büyük bir şehirde yaşıyor olmaları olabilir. Tabii ki burada, “çevrenin ve doğanın korunmasına yönelik aktivitelerde gençler neden bu kadar az yer almaktadırlar” sorusunu sormak gerekir. Bu araştırma, okullarda bitkilerin yetiştirilmesinin ve bakımının az olduğunu göstermektedir. Aslında okullarda bitki yetiştirmek çok fazla masraf ve ciddi bir organizasyon gerektirmeyen, oldukça basit bir durumdur. Eğer okullarda öğrencilere bitki yetiştirme fırsatı verilirse bu, öğrencilerin canlılara karşı olan sevgilerinin oluşmasına ve bu sevginin artmasına yardımcı olur. Ayrıca öğrencileri, boş zamanlarında bitki ve hayvanlarla ilgilenmeleri konusunda cesaretlendirmek gerekir. Bu, ileride bireylerin çevrenin korunması konusunda çevre dostu davranışlarını oluşturacaktır.

Öğrencilerin çevreye yönelik ilgilerinin oluşmasında etkili faktörlerden 5. sırada yer alan “Televizyon yayınları”, 7. sırada yer alan “Televizyon, radyo ve gazetelerdeki haberlerin”, 8. sırada ise “Okunmuş olunan kitapların veya dergilerin” çevreye yönelik ilgilerin oluşmasında dikkate alınması ve hem öğretmen hem de aileler tarafından ele alınmasında yarar olan sonuçlardır. Eschenhagen ve diğerleri (1998) de televizyon seyretmenin ve okumanın ilgilerin gelişmesinde uyarıcı faktör rolünü üzerine aldıklarını ifade etmektedir. Yazılı basının da bu çalışmada insan biyolojisine (Finke, 1998; Erten, 2008) veya doğaya ve çevreyi korumaya yönelik ilgilerin oluşmasında televizyon gibi uyarıcı rol oynadığı görülmektedir. Öğrencilerin televizyon başında geçirdikleri zamanın okumaya göre iki kat daha fazla olması (ülkemizde belki bu on kat daha fazla olabilir) dikkat çekici bir farktır (Giehrl, 1987; Fritsche, 1997). Aileler ve öğretmenler öğrencilerin

daha fazla okumaları için onları desteklemeli ve bunun için çaba harcamalıdır. İleriki yaşlardaki öğrencilerin yazılı medyadan, küçük yaşlardaki öğrencilerin ise televizyon yayınlarından etkilendikleri ortaya çıkmaktadır (Eschenhagen vd., 1998).

Haftada 10-15 saat televizyon seyreden (Kirsch et al, 1980; Krause & Pohl, 1985; Giehl, 1987; Eimeren & Klinger, 1995) öğrencilere televizyon yayınlarını izlemelerini tavsiye etmek doğru değildir. Kaliteli, bilgi değeri olan, şiddeti ve saldırıyı teşvik etmeyen yayınların izlenmesi tavsiye edilebilir. Dersle ilgili filmlerin izlettirilmesi önerilebilir (Killermann, 1996).

“Biyoloji veya Fen Bilimleri derslerinin, ilköğretim ve ortaöğretimdeki öğretmenlerimin” öğrencilerin çevrenin korunmasına yönelik ilgilerinin gelişmesinde etkileri ancak 9. ve 12. sıralarda yer alabilmiştir. Bu sonuç düşündürücüdür. Beklenen ise hem öğretmenlerin hem de biyoloji ve fen derslerinin etkisinin ilk sıralarda yer almasıdır. Üniversite öğrencilerin çevrenin korunmasına yönelik ilgilerinin oluşmasında “Üniversitedeki hocalarının etkisinin” 18. sırada, “Üniversitedeki derslerinin etkisinin” 22. sırada yer almasının yorumlanması oldukça zor durum olarak karşımıza çıkmıştır. Bu sonuç, birçok ders hocasının dersleri dışında çevre sorunlarına değinmediklerini ve çevre konularını disiplinler üstü algılamadıklarını ve çevre sorunlarından kaygılanıp derslerde ele almadıklarını ortaya koymaktadır.

Öğrencilerde çevreye yönelik ilginin oluşmasında etkili olabilecek uyarıcı faktörlerden olan “Tabiatı veya çevreyi koruma gruplarının” ve “tabiatı veya çevreyi koruma grubunda yer almamanın etkisi

olmuştur” seçenekleri sırasıyla 13. ve 26. sıralardadır. Oysa çevrenin korunmasına yönelik ilgilerin güçlendirilmesi, çevreyi veya doğayı koruma gruplarıyla birlikte çalışarak sağlanabilir, öğrenciler bunlarla ortak projeler yapabilir ya da onların projelerine katılabilir. Bu kuruluşların çalışmaları hakkındaki bilgiler öğrencilerde ilgiyi uyandırabilir. Bu projeler, gerçek çevre ortamında olmalıdır. Örneğin; çöp depoları, tabiatı koruma alanları, kompost yapım yerleri, su arıtma tesisleri gibi (Starosta, 1997). Bu çalışmaya katılan grubun üniversite öğrencileri olduğu da göz ardı edilmemelidir.

“Koruma altında bulunan bir alana yapılan gezinin” öğrencilerin çevreye olan ilgilerinin oluşmasında 20. sırada yer alması istenilen bir durum değildir. Öğrencilerin çevrede ve doğal ortamlarda bulunmalarının, doğayı ve çevreyi korumaya yönelik ilgilerinin artmasındaki rolü küçümsenemez. Bir tabiatı koruma alanına yapılan gezi, öğrencilerin estetik algılarının güçlenmesini sağlar. Öğrencilerin temiz çevrelerde bulunmaları onların tutumlarını geliştirdiği gibi hastalıklardan kaçınmalarında da rol oynayabilir. Bu her iki konunun ele alınıp desteklenmesiyle bu konulardaki tutumların iyileştirilmesi, öğrencilerin çevre dostu davranış göstermeleri başarıyı getirebilir (Erten, 2000, 2008).

Bu çalışmalarda yani yapılacak gezilerde öğrencilerin devamlı olumsuz durumlarla karşılaşmaları engellenmelidir. Örneğin çöplükteki gezide öğrencilerin tiksinti duymalarının önüne geçilmelidir. Öğrencilere, çevrenin zarar görmesinin ve bizler için tehlike oluşturmasının önüne geçilmesinin, bizim çevreye karşı sorumluluğumuz olduğunu ve çevrenin korunmasının ancak bireysel çevre dostu davranışlarımızla sağlanabileceği anlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Arbinger, R., Seitz, H., Todt, E.& Wildgrube, W. (1976): Stabilität und Veränderung der Interessen von Schülern der 5. bis 9. Klassenstufe an Problemen der Physik und der Biologie. In: Spitznagel, A., Todt, E. (Hrsg.): Beiträge zur pädagogischen Psychologie der Sekundarstufe. Giessen: Schriftenreihe der Justus-Liebig-Universität Giessen. Bd. 2: 115-142
- Berck, K.H.& Klee, R. (1992): Interesse an Tier- und Pflanzenarten und Handeln im Natur-Umweltschutz. Frankfurt / Main. Lang
- Eder, F. (1992): Schulklima und Entwicklung allgemeiner Interessen. In: Krapp, a., Prenzel, m. (Hrsg.): Interesse, Lernen, Leistung. Münster. Aschendorff 165-194
- Eimeren, B. v.& Klingler, W. (1995): Elektronische Medien im Tagesablauf von Jugendlichen. Media Perspektiven 5: 210-219
- Erikson, E.H. (1968): Identity: Youth in crisis. New York: Norton
- Erten, S. (2000): Empirische Untersuchung zu Bedingungen der Umwelterziehung. – Ein interkultureller Vergleich auf der Grundlage der Theorie des Geplanten Verhaltens- Marburg: Tectum Verlag
- Erten, S. (2005): Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 28: 91-100
- Erten, S. (2006). Enerji tasarrufu davranışında ortaya çıkabilecek psikolojik ve sosyolojik engeller. 25. Enerji verimliliği konferansı. 23-34. Subat. ANKARA. Hacettepe Üniversitesi. Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü Yayını (Kitap).
- Erten, S. (2008): Interests of 5th through 10th grade students toward human biology. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 35: 135-147
- Erten, S. (2012). Türk ve Azeri Öğretmen Adaylarında Çevre Bilinci. Education & Science/Eğitim ve Bilim, 37(166).
- Erten, S. (2015): Interests of 5th through 10th Grade Students Regarding Environmental Protection Issues. International Journal of Progressive Education, Volume 11 Number 1,
- Eschenhagen, D., Kattmann, U.& Rodi, D. (1998): Fachdidaktik Biologie. Köln: Aulis
- Finke, E. (1998): Interesse an Humanbiologie und Umweltschutz in der Sekundarstufe I. -Empirische Untersuchung zu altersbezogenen Veränderungen und Anregungsfaktoren. -Hamburg: Vwlag. Dr. Kovač
- Fritsche, Y. (1997): Jugendkulturen und Freizeitpräferenzen: Rückzug vom Politische? In: Jugendwerk der Deutschen Shell (Hrsg.): Jugend '97: Zukunftsperspektiven, Gesellschaftliches Engagement, Politische Orientierungen. Opladen: Leske & Budrich, 343-378
- Giehrl, H. E. (1987): Lesen im Zeitalter neuer Medien. Die Realschule 95, 9: 382-385
- Gotfredson, L.S. (1981): Circumscription and compromise. A developmental theory of occupational aspirations. Journal of Counseling Psychology. Monographs 28, 6: 545-579
- Gößwein, U. (1982): Pädagogische Probleme in der Unterstufe. Schulreport 4: 6-7
- Killermann, W. (1996): Biology education in Germany: research into the effectiveness of different teaching methods. International Journal of Science Education 18, 3: 333-346
- Kirsch, K., Kirsch, I.& Jahn, J. (1980): Zusammenhänge zwischen den Fernsehgewohnheiten und einigen Persönlichkeitsmerkmalen 14jähriger. Psychologie in Erziehung und Unterricht 27: 285-291
- Krapp, A. (1998): Entwicklung und Förderung von Interessen im Unterricht. In: Psychologie. Erziehung. Unterricht 44, 185-201
- Krause, Th.& Pohl, K. (1985): Untersuchung zum Leseverhalten von Schülern. Diskussion Deutsch 16, 83: 235-242

- Likert, R. (1932): A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology* 140: 1-55
- Löwe, B. (1987): Interessenverfall im Biologieunterricht. *Unterricht Biologie* 124: 62-65
- Löwe, B. (1992): *Biologieunterricht und Schülerinteresse an Biologie*. Weinheim. Deutscher Studien Verlag
- Martens, T.& Rost, J. (1998): Der Zusammenhang von wahrgenommener Bedrohung durch Umweltgefahren und der Ausbildung von Handlungsintentionen. *Zeitschrift für Experimentelle Psychologie*, 45, 4. 345 - 364
- Oerter, R.& Dreher, E. (1995): Jugendlalter. In: Oerter, R., Montada, L. (Hrsg.): *Entwicklungspsychologie: ein Lehrbuch* (3. Aufl.). Weinheim. Psychologie Verlags Union, 310-395
- Perry, D.G. (1990). Sex differences in the consequences that children anticipate for aggression. *Developmental Psychology*, 21, 313-319
- Petri, H. (1993): Vergiftete Kindheit. In: Greenpeace (Hrsg.): *Umweltängste, Zukunftshoffnungen: Beiträge zur umweltpädagogischen Debatte*. Göttingen. Die Werkstatt, 54-60
- Prenzel, M., Krapp, A. & Schiefele, H. (1986): Grundzüge einer pädagogischen Interessentheorie. *Zeitschrift für Pädagogik* 32: 163-173
- Schenk-Danzinger, L. (1988): *Entwicklungspsychologie* (20. Aufl.). Wien. Österreichischer Verlag
- Starosta, B. (1997): Selbständiges Lernen in originalen Umgebungen und biologische Bildung – aufgezeigt an Beispielen aus der Sekundarstufe I. – Vortrag auf der 11. Tagung der Sektion Biologie-Didaktik im Verband Deutscher Biologen. Essen
- TDK (1988) *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. Ankara
- Todt, E. (1978): *Das Interesse: Empirische Untersuchungen zu einem Motivationskonzept*. Bern. Huber
- Todt, E. (1990): Entwicklung des Interesses. In: Hetzer, H., Todt, E., Steiffge-Krenke, I., Arbinger, R. (Hrsg.): *Angewandte Entwicklungspsychologie des Kindes- Jugendlalters* (2. Aufl.).– Heidelberg. Wiesbaden. Quelle & Meyer, 213-264
- Todt, E. (1995): das Jugendlalter in Retrospektiven. In: Langfeldt, H.-P., Lutz, R. (Hrsg.): *Sein, Sollen und Handeln*. Göttingen. Hogrefe, 91-114
- Weissbach, B. (1986): Sekundarstufenschock in Gesamtschulen. *Westermanns Pädagogische Beiträge* 38, 1: 21-25

Summary

Introduction

One of the most frequent terms that we use in our daily lives is "interest." Different meanings are associated with this term in different areas. "Interest" is defined as the tendency, importance, closeness, or enjoyment associated with an event, object or way of thinking and the desire to engage with them in one way or another. It is also possible to see many different definitions in the literature. In every discipline, a definition of "interest" specific to that discipline has been developed. Interest is being thought of in two ways by scholars: "to feel interested" and "to be interested." While the former one

is considered as a state, "to be interested" is considered as the general and special acts of interest. General interest is a positive affinity towards certain objects, events and ways of thinking. A person having a special interest should be actively busy with certain things and spending time and money for them. Hobbies, courses that people like to take, owning a pet, growing a plant could be given as examples to specific interests. For a person to be interested in a certain thing, it should be important for him/her and it should arouse happiness for him/her.

Methodology

This research study was conducted with the students of Hacettepe University from different departments. Scales were applied to students in terms of voluntariness issue. Scales also applied considering convenience issue in the courses which instructors give a permission to be applied at the beginning. The scale was applied to 870 students in one month by the researcher but 120 of them found as missing or unreliable and were not implicated the study. Researcher gave necessary instructions and explanations to students before the application process of scales.

Findings and Discussion

The mean of the students related to concerns about environmental protection was found very high for both women and men. Students' concerns were differed in terms of gender ($t(748)=8.59, p<0.05$) The mean of women related to concerns about environment protection is higher than men.

The second part of the scale was applied for identifying the factors that affect concerns after the indication process of concerns related to environment protection and findings were interpreted considering literature and "Applicable Outcomes in Schools" were presented as a result.

For instance; factor which came the first order of sequence related to construction process of concerns about environment protection was "Inconvenience of students about nature and environment pollution". This result can be explained under the influence of findings in this way;

The concerns related to environment become to increase in terms of the factors of inconvenience of students related to nature and environment, worry about the future that affect their concerns and care about being ill and deformation of their health, impression about the protection from the illnesses. Martens and Rose indicated as "considering environmental problems as risks from the individuals and seen as a threat motivates the beneficial behaviours to the environment. Children and teen don't leave alone in terms of overcoming these anxieties. The negative impacts of environmental problems into human health should be handled in courses and the message of protection of environmental problems can be done with environment-friendly behaviours should be transferred.

Doğayı ve çevreyi korumaya karşı sende oluşan ilgide neyin ve kimin nasıl etkisi olduysa onu işaretleyiniz:

Hiç etkisi olmadı 1	Hemen hemen hiç etkisi olmadı 2	Biraz etkisi oldu 3	Etkisi oldu 4	Çok çok etkisi oldu 5
------------------------	---------------------------------------	------------------------	------------------	-----------------------------

.....etkisi oldu.

1.	Doğayı veya çevreyi koruma gruplarının	
2.	Tanıdık veya arkadaşlarla yapılan sohbetlerin.....	
3.	Ailemin bu konudaki çalışmalarının.....	
4.	Doğanın veya çevrenin bozulmasının bende verdiği rahatsızlığın.....	
5.	Televizyon yayınlarının.....	
6.	Çevreye karşı duyduğum sorumluluğun.....	
7.	Üniversitedeki hocalarımın.....	
8.	Okumuş olduğum kitapların veya dergilerin.....	
9.	Bu konudaki televizyon, radyo ve gazetelerdeki haberlerin.....	
10.	Ailem ile yaptığım sohbetlerin.....	
11.	Bu konularda getirilen yasaklamaların.....	
12.	Çevre sorunlarının yaşadığımız dünyayı çirkinleştirmesinin..	
13.	Bitki ve hayvanlara karşı olan ilgimin ve sevgimin.....	
14.	Bu konularda hassas olan kardeşlerimin.....	
15.	Çevreye zararlı olan hobilerimin.....	
16.	Gelecektekenden olan endişelerimin.....	
17.	Üniversitedeki derslerimin.....	
18.	Arkadaş veya tanıdıklarımın bu konulardaki çalışmalarının.....	
19.	Doğayı veya çevreyi koruma grubunda yer almamın.....	
20.	Doğada edindiğim yaşantılarımın	
21.	Koruma altında bulunan bir alana yapılan gezinin.....	
22.	Çevreye karşı verilen zararların önlenmesi için yapılan gösterilerin.....	
23.	Bu konularda hazırlamış olduğum bir ödevin.....	
24.	Ziraatçılıkla uğraşmıyor olmamızın veya çiftliğimizin olmasının.....	
25.	İlköğretim ve ortaöğretimdeki öğretmenlerimin.....	
26.	İlk ve ortaöğretimdeki biyoloji, fen bilgisi ve çevre dersi gibi derslerin	

Bunların dışında.....

.....

.....